

Kleine theologie van het kerkelijke conflict

Olof H. de Vries

Ten geleide

Olof de Vries publiceerde in het najaar van 1986 in 'De Christen' een serie artikelen genaamd 'omgaan met conflicten'. De commissie die zich heeft ontfermd over de geestelijke nalatenschap van Olof, beschouwt deze teksten als van blijvende waarde voor onze geloofsgemeenschap. Ze zijn geschreven in de periode waarin de Unie van Baptistengemeenten sterk gepolariseerd raakte over de kwestie van het Schriftgezag. Het leidde tot het vertrek van Jannes Reiling als rector van het Seminarium, en Olof de Vries die hem in die functie opvolgde. Jannes Reiling verwerkte deze ingrijpende gebeurtenis in zijn boek 'Het Woord van God. Over Schriftgezag en Schriftuitleg' (Kok, Kampen 1987) en Olof de Vries nam terzelfdertijd de pen ter hand als redactielid van 'De Christen'. De tekst van de zeven losse artikelen heb ik samengevoegd tot een geheel van zeven paragrafen en voorzien van een titel die de lading beter dekt. In zijn betoog gaat Olof slechts summier in op de actualiteit van de spanningen en tegenstellingen, omdat hij ze vooral psychologisch en theologisch wilde doordenken. Uitermate prikkelend is zijn stelling dat het conflict behoort tot de structuur van de openbaring en zelfs heilsnoodzakelijk is.

Jelle Horjus, voorjaar 2017.

§ 1 Weerstanden om conflicten te erkennen

De werkelijkheid van het conflict in de gemeente van Jezus Christus kan helaas niet worden ontkend. Er zijn conflicten in de gemeenschap van wedergeboren kinderen Gods! Persoonlijke conflicten. Conflicten tussen visies en overtuigingen. Ze zijn er altijd geweest. Als christenen hebben we er moeite mee om de rol van het conflict in de kerk serieus te nemen. Als baptisten hebben we die moeite in het kwadraat. Dat heeft te maken met onze geestelijke pretenties. Anders dan de volkskerken bestaan onze gemeenten toch uit leden die het persoonlijk hebben beleden dat zij met Christus zijn gestorven en opgestaan! Je kunt je voorstellen dat kerken die een vergaarbak zijn van geestelijk rijp en groen, van gelovigen en ongelovigen, conflicten kennen. Dat moet ook bijna wel! Maar in een gemeente van wedergeborenen, die het nieuwe leven kennen, is dat toch ondenkbaar...? Daarbij komt dat andere kerken hun eenheid vaak zoeken in handtekeningen onder belijdenisgeschriften. En belijdenisgeschriften zijn menselijke leer en roepen bijna per definitie leerstellige conflicten op! Als baptisten laten we ons er soms op voorstaan dat wij voor onze eenheid geen belijdenisgeschriften en dogma's nodig hebben. Wij herkennen elkaar als kinderen Gods die allen de Geest van het zoonschap hebben ontvangen. Dat is onze eenheid: Geest herkent Geest! In zo'n gemeenschap kunnen toch geen conflicten voorkomen? Wij voelen een sterke weerstand om conflicten in onze gemeenten te erkennen. Al schrijvende heb ik al een van de oorzaken van die weerstand aangeduid: de pretentie dat wij natuurlijk 'anders' zijn dan de kerken met leerstellige twisten, politieke ruzies en geharrewar over allerlei kerkelijke kwesties. Ik wil nu nog een oorzaak van genoemde weerstanden aanwijzen. Deze ligt niet in de sfeer van baptistisch zelfbewustzijn. Ze heeft te maken met ons verstaan van de Schrift, als het gaat over 'gemeente' en 'het nieuwe leven'.

Het ideaal van het nieuwe leven

We lezen de nieuwtestamentische berichten over de eerste gemeenten vaak als verhalen over ‘de ideale gemeente’. Die ideale gemeente heeft bestaan, kort na Pinksteren, toen alles nog mooi en goed was, in de tijd van de eerste liefde... En zo ideaal als het toen was, kan het weer worden. Als we tenminste... En dan somt de idealist zijn voorwaarden op. Er zijn nieuwtestamentische passages die zich idealistisch laten lezen. Sterker, de idealistische lezing dringt zich bijna als vanzelf aan je op. Neem het bericht over het leven in de eerste gemeente, te Jeruzalem, in Handelingen 4:32-35. Het is een verhaal om jaloers van te worden. Van de leden van die gemeente wordt gezegd ‘dat zij alles gemeenschappelijk hadden’. De rijken verkochten hun bezit en ‘legden de opbrengst van de verkoop aan de voeten van de apostelen’. Het resultaat was, dat ‘er niet een behoefte onder hen was’. Zo kan het in een christelijke gemeente dus toe gaan! Conflictloze eensgezindheid! Door de eeuwen heen heeft dit beeld van de ideale oergemeente christenen voor de geest gezwefd wanneer zij hoopten op, baden voor, en werkten aan een verbetering van hun eigen armzalige kerk. Of neem nu die schitterende tekening van de gemeente als een Lichaam met vele leden, bijeengehouden door de Geest, in 1 Korintiërs 12. De diversiteit en de pluriformiteit in de gemeente wordt breed uitgemeten: ‘Er is verscheidenheid in genadegaven, in bedieningen, in werkingen’ (v. 4-6). Maar die diversiteit heeft de kwaliteit van de rijkdom van de ene Geest, de ene Heer en zijn ene Lichaam. Deze diversiteit en pluriformiteit kan toch niet ontaarden in polarisatie en conflict? Wij mogen er toch van uit gaan dat we met elkaar een gemeente kunnen vormen zoals Paulus die in 1 Korintiërs 12 beschrijft?

Het contrast

De nieuwtestamentische schrijvers zelf doen hun best ons te behoeden voor een idealistisch lezen van hun berichten over de eerste gemeenten. De inkt van Handelingen 4:32-35 is nauwelijks opgedroogd of Lucas moet schrijven over de zonde van Ananias en Saphira (Hand. 5). Was het bedrog van die beide mensen zoets als ‘de zondeval van de gemeente’? Of moet je zeggen: in de gemeente licht het wonderschone ‘allen die eigenaars waren van stukken grond of van huizen verkochten die en brachten de opbrengst aan de voeten van de apostelen’ alleen op tegen het contrast van het hebzuchtige bedrog van Ananias en Saphira? Ik denk dat niet alleen onze eigen gemeentelijke praktijk maar ook het N.T. ons dwingt het te houden op het laatstgenoemde antwoord. In de gemeente staat het heel hoge zomaar tegenover het heel platvloerse! Het ordinaire eigenbelang vlak naast christelijke gemeenschap! De zonde van Ananias en Saphira was geen incident in de ideale gemeente. Een hoofdstuk verder, in Handelingen 6, wordt melding gemaakt van de aanstelling van zeven mannen met een bijzondere opdracht. Zij moesten de Griekssprekende christenen in deze gemeente van Hebreeën extra aandacht geven, ‘omdat hun weduwen bij de dagelijkse verzorging verwaarloosd werden’ (v. 1). Dat kon zomaar gebeuren in de gemeente waar de leden ‘alles gemeenschappelijk hadden’ (Hand. 4:32)! Aan welke gemeente schreef Paulus het hooggestemde hoofdstuk over de gemeente als een Lichaam met vele leden die allen ‘gemeenschappelijk voor elkaar zorgden’ (1 Kor. 12:25)? Aan een gemeente die in partijen verdeeld was (1:10-17 en 3:3, 4)! Aan een gemeente waarin de leden tijdens de viering van het Avondmaal alleen oog hadden voor hun eigen belangen (11:17-22)! Schreef Paulus aan die in zichzelf verscheurde gemeente dat schitterende hoofdstuk over de eenheid van de gemeente om haar een lesje te leren? We moeten gewoon beseffen dat de eenheid van de gemeente alleen bestaat tegen het contrast van de verdeeldheid! Het een kan zo maar in het ander omslaan. Het heel geestelijke en het heel vleeselijke kan zelfs naast elkaar bestaan in de gemeente. De gemeente van Korinthe was tegelijk rijk aan geestesgaven arm aan liefde voor elkaar. De ‘ideale gemeente’ bestaat niet zonder het contrast van de platvloerse menselijke werkelijkheid in de gemeente. Deze platvloersheid laat zich niet als zondig incident in de

gemeente onschadelijk maken. Zo gemakkelijk komen we er niet van af! Het contrast van de gemeente bestaat in de realistische achtergrond van de nieuwe leefgemeenschap in Christus. De harde realiteit mogen we niet ontvluchten door weg te dromen in beelden van een 'ideale gemeente'. De ideale gemeente bestaat evenmin als de ideale christen. Christenen zijn nieuwe mensen die een leven lang bezig zijn om echt nieuw te worden. De gemeente is de nieuwe leefgemeenschap in Christus die tot aan de wederkomst bezig is om echt nieuw te worden.

Conflict erkennen

Je moet de werkelijkheid van het conflict een plaats willen geven op de weg die de gemeente gaat om te worden wat zij in Christus is. Kijken naar het conflict is kijken naar onze eigen onafheid. Je kunt van een conflict wijzer worden. Wijzer in zelfkennis en wijzer in kennis van de genade. Als je de glanzend opgepoetste medaille van je christelijk leven durft om te draaien.

§ 2 Ontkenning van het conflict

Een klassiek rooms-katholiek priester celebreert de mis. Gehuld in een priesterlijk gewaad spreekt hij op plechtige toon Latijnse formules uit en volvoert met ceremoniële gebaren oeroude rituele handelingen. In deze celebratie wordt werkelijkheid wat geen oog kan zien: brood wordt lichaam van Christus en wij bloed van Christus. Baptisten celebreren anders dan katholieken. Geen kerkelijke gewaden, Latijnse formules en ceremoniële gebaren. Hoewel...? Functioneert de joviale klap op de schouder en de term 'broeder' tijdens spannende vergaderingen niet op vergelijkbare wijze? Wij hebben ook onze ceremoniën en formules om te celebreren wat geen oog kan zien! We onderbreken de discussies op een moeilijke gemeentevergadering door de gemeente een 'fijn lied' te laten zingen, terwijl de raad zich terugtrekt voor nader beraad. Terwijl ik dit schrijf vraag ik mezelf af: hoe vaak heb je als voorzitter een vergadering met een conflictrijke agenda geopend met een warm gebed over de eenheid die we in Christus hebben? Gaat bidden soms niet ongemerkt over in bezweren? Als er in onze gemeenschap conflicten spelen hebben we onze broederlijke jovialiteit, onze liederen, gebeden en pakkende toespraken om eenheid te celebreren en het conflict te maskeren.

Verklaren

Je kunt de werkelijkheid van het conflict ook ontkennen door het conflict te verklaren. Een 'oude baptist' zegt bijvoorbeeld: tegenwoordig is er nog wel eens onenigheid in de gemeente. Vroeger was dat heel anders! Maar wat wil je? Er zijn de laatste jaren zoveel leden uit allerlei kerken en kringen bij ons binnen gekomen! Die brengen alle hun eigen achtergrond mee en dat roept spanningen op! Een raadslid klaagt: sinds br. X onze voorganger is en voorzitter van de raad, hebben we voortdurend problemen. De man is zo zwak in het geven van leiding! Een ander gemeentelid stelt: het komt allemaal door veranderingen in de maatschappij. Alles wordt opengegooid en moet besproken worden: ongehuwd samenwonen, de positie van de vrouw in de gemeente, de kwestie van homoseksualiteit, enz. Daar gaat de gemeente aan stuk. Wanneer een geloofsgemeenschap haar conflicten verklaard heeft, zijn die conflicten wat onschuldiger geworden. Het ligt aan de 'import', leden die van buiten zijn binnengekomen, aan een zwakke voorzitter, aan veranderingen in de maatschappij! En daarmee is duidelijk gemaakt dat het niet ligt aan de aard van een baptistengemeente, haar leden en de wijze waarop ze met elkaar omgaan. Met die verklaring is in ieder geval zeker gesteld dat conflict een van buiten komend incident is, en niets te maken heeft met het nieuwe leven dat we in

Christus hebben. Zo maken we het conflict in de geloofsgemeenschap onschadelijk. En juist zo berokkent het ons pas echt schade!

Zonde

Er is ook een heel vrome manier om de werkelijkheid van het conflict te ontkennen, door die snel als 'zonde' in de hoek te zetten. Op een Bijbelstudie avond waarin het over het onderwerp 'liefde' ging vroeg de voorganger: 'Zou het kunnen voorkomen dat gemeenteleden een hekel aan elkaar hebben?' Het bleef heel lang stil in de kring. Tenslotte zei iemand: 'Maar dat is toch zonde, dominee?' De voorganger bleef dapper volhouden: 'Natuurlijk is het niet goed te praten als gelovigen een hekel aan elkaar hebben, maar dat kan in de gemeente toch voorkomen?' Je moet de moeilijke dingen soms niet te snel 'zonde' noemen. Omdat zonde natuurlijk helemaal fout is hoeven we er dan ook niet verder naar te kijken. En zo ontlopen we een confrontatie die best heel heilzaam zou kunnen zijn.

Conflict als weg

Ontegenzeggelijk heeft het conflict zondige aspecten. Dit is zo duidelijk dat ik met een citaat uit de Schrift kan volstaan. 'Het is duidelijk wat de werken van het vlees zijn [...] veten, twist, uitbarstingen van toorn, tweedracht, partijschappen' (Gal. 5:20-21). Toch zit er ook nog een andere kant aan het conflict. En die ontdek je pas wanneer je het conflict niet te snel 'zonde' noemt. Ik noem twee voorbeelden uit het Nieuwe Testament. In Handelingen 10 moest Petrus door een innerlijk conflict heen voor hij het huis van de heidense hoofdman Cornelius binnen durfde te gaan. God riep dit conflict zelf op, door Petrus in een visioen een laken vol met voor joden onreine dieren te tonen en hem uit te nodigen: 'Sta op Petrus, slacht en eet' (Hand. 10:13). En Petrus ging het conflict aan: 'Geenszins Here, want ik heb nog nooit iets gegeten, dat onheilig of onrein is' (v. 14). Dit conflict met God en met zichzelf was voor Petrus de weg waarlangs hij tenslotte als apostel bij Cornelius naar binnen ging. In Handelingen 15 wordt beschreven hoe een conflict tussen Paulus en de apostelen te Jeruzalem door beide partijen serieus genomen werd. Het conflict betrof de vraag of heidenen die tot geloof in Christus waren gekomen, ook besneden moesten worden en de wetten van Mozes moesten houden. Paulus meende van niet. De apostelen in Jeruzalem waren er heilig van overtuigd dat dit wel moest. De eerste gemeente moest door dit conflict heen om een zending gedreven gemeente te worden. De open weg naar de heidenvolkeren liep via dit conflict. Het conflict als weg. Het conflict in de gemeente heeft ook veel te maken met onze christelijke voorlopigheid. In het conflict met elkaar botsen we tegen de onvolkomenheden van ons eigen kennen op (zie 1 Kor. 13:9). We komen pas verder in onze voorlopigheid als we het conflict als gemeentelijke werkelijkheid geestelijk serieus durven nemen.

§ 3 Het conflict tussen Israël en de gemeente

Soms moet je met elkaar door een conflict heen om verder te kunnen komen. Uit de geschiedenis van de christelijke gemeente wil ik bewijsmateriaal voor deze stelling aandragen. Als we eerlijk naar onze eigen geschiedenis kijken, moeten we erkennen: we hebben onze wortels in het conflict!

Christelijke gemeente: geboren uit het conflict met Israël

Het boek Handelingen laat overduidelijk zien dat aan de wieg van de christelijke gemeente ook een conflict staat, namelijk het conflict met Israël. De gemeenschap van Christusgelovigen die op de Pinksterdag door de Geest was geschapen beschouwde zichzelf

niet van meet af aan als een van Israël streng gescheiden groep. Over de leden van de oergemeente lezen we: ‘ voortdurend waren zij elke dag eendrachtig in de tempel’ (Hand. 2:46). Zij gingen niet naar de tempel zoals baptisten wel naar de kermis gingen, als een goede plek om te evangeliseren. ‘Petrus en Johannes gingen naar de tempel tegen het uur des gebeds’ (Hand. 3:1). Na de uitstorting van de Heilige Geest bleven de apostelen, samen met de Joden, in de tempel bidden. Zij zagen zichzelf principieel als een deel van Israël. De gang naar de tempel was voor de eerste christenen uiting van een diep ervaren, fundamentele verbondenheid met Israël en het Oude Testament. Zij konden het geloof in de Christus niet los zien van de gemeenschap met Israël en het geloof der vaderen. Pas de vervolging door de joodse Hoge Raad heeft de christelijke oergemeente en Israël uiteen gedreven. (Hand. 4:1-31; 5:17-42; 7:1-8:3). Een conflict scheidde Israël en de gemeente. Kun je van dit conflict tussen de gemeente en Israël zeggen, dat het een weg is die beide moeten gaan? Als ik Paulus goed begrijp: Ja!

De aard van het conflict: ontkenning van de gemeenschappelijke afhankelijkheid van Gods genade

In het conflict tussen Israël en de christelijke gemeente gaat het om de kern van het evangelie, d.i. de gerechtigheid uit het geloof. Zowel Israël als de heidenen moeten leren dat God een mens alleen rechtvaardigt door het geloof in Jezus Christus. ‘Heidenen, die geen gerechtigheid najaagden, hebben gerechtigheid verkregen, namelijk de gerechtigheid die uit het geloof is, doch Israël, hoewel het een wet ter gerechtigheid najaagde, is aan die wet niet toegekomen, Omdat het hierbij niet uitging van geloof, maar van vermeende werken’ (Rom. 9:30-32). Wanneer het gaat over het hart van het evangelie, gaat het ook over het hart van mensen. Het is voor een mens van nature moeilijk te aanvaarden dat hij bestaansrecht heeft omdat God hem die uit genade schenkt. We willen dat recht liever zelf hebben, op basis van wie wij zijn en wat wij presteren. Hier ligt de kiem van het conflict tussen Israël en de gemeente uit de heidenvolkeren. Israël is door God uit de volkeren uitverkoren om die volkeren middels de verkiezing tot zegen te zijn (Gen. 12:1-3). Maar let wel: de aparte plaats van het uitverkoren Israël staat in het teken van de fundamentele eenheid tussen Israël en de volkeren. Het gaat erom dat de volkeren door Israël gezegend zullen worden zoals Israël zelf gezegend is. Het uitverkoren Israël en de heidenvolkeren horen met het oog op Gods zegen fundamenteel bijeen. Hun verbondenheid is ten diepste verbondenheid in gemeenschappelijke afhankelijkheid van Gods genade, die ontvangen wordt uit geloof. Het trotse menselijk hart, zowel van Joden als van heidenen, heeft die afhankelijkheid van de genade willen ontkennen door zich in een onderling conflict tegenover God te beroemen op eigen superioriteit. Het begon met het uitverkoren Israël dat zijn verkiezing en de wet bij God op tafel legde als bewijs voor eigen kwaliteit. Dit superieure Israël meende bij God bestaansrecht te kunnen opeisen! Na de kruisiging van Jezus kwamen de heidenen aan de beurt om zich bij God groot te maken, op rekening van Israël. Christenen uit de heidenvolkeren komen in de verleiding om met het vingertje in de richting van Israël te wijzen: de Joden hebben in hun ongelof de Messias gekruisigd! Paulus gaat daar tegen in: ‘Beroemt u niet tegen de takken (d.i. de Israëlieten)’ (Rom. 11:17). Zo onttaarde de uitverkiezing in een conflict tussen Israël en de heidenen. De beide partijen ontkennen hun fundamentele verbondenheid in gemeenschappelijke afhankelijkheid van God die uit genade en door geloof mensen rechtvaardigt. Zo treedt in dit conflict het onbekeerde hart, van zowel Israël als van de christelijke gemeente uit de heidenen, aan het licht.

Het conflict als de weg voor Israël en de gemeente

Wanneer Israël en de christelijke gemeente in het onderlinge conflict ieder hun eigen eenzame weg gaan, ontdekken de armoede van die weg. Dat is de goddelijke ironie van het nu al

tweeduizend jaar durende conflict tussen Israël en de gemeente: ze blijken niet zonder elkaar te kunnen! Op bitter paradoxale wijze blijkt zelfs in de vervolgingen – eerst van de christenen door de Joden, en later en veel langduriger de vervolging van Joden door christenen – dat zij niet zonder elkaar kunnen. Zij hebben elkaar nodig om de gram te halen van de armoede van hun eigen weg. Zoals gescheiden echtgenoten elkaar soms nodig blijven houden om boos op te worden, vanwege het mislukte geluk. Paulus ziet het conflict tussen Israël en de gemeente als een heilshistorische noodzaak. ‘Door hun val (die van de Joden) is het heil tot de heidenen gekomen’ (Rom. 11:11). De gemeente kan niet zonder Israël; kan zelfs niet zonder Israël en zijn verwerping van de Messias! En omgekeerd kan Israël niet zonder de gemeente. ‘Zo zijn dezen (de Joden) ongehoorzaam geworden, opdat door de u (de heidenen) betoonde ontferming ook zij thans ontferming zouden vinden’ (Rom. 11:31). In het conflict tussen Israël en de gemeente lopen beide partijen pijnlijk op tegen de godsonmogelijkheid van dit conflict, om zich zo te bekeren van het eigen trotse hart in dit conflict.

Verplicht het conflict serieus te nemen

De christelijke gemeente, in haar van Israël gescheiden gestalte, heeft haar wortels in het conflict met Israël. Er zitten twee aspecten aan de gestalte van de christelijke gemeente: (1) De gemeente heeft een andere rol en functie in de heilsgeschiedenis dan Israël; (2) de eigen gestalte van de gemeente is mede getekend door het conflict met Israël. Een gedeelte van onze christelijke existentie is conflict met Israël, onze partner in het heil! Dat moet ons als christenen ootmoedig maken. We kunnen het conflict uit ons christelijk bestaan niet wegredeneren. We zijn verplicht om het conflict heel serieus te nemen als een deel van de weg van de christelijke gemeente.

§ 4 Het conflict Rome / Reformatie

Nadat we hebben stilgestaan bij het meest fundamentele conflict in de geschiedenis van de gemeente, dat met Israël, richten we onze blikken naar binnenkerkelijke conflicten, en wel allereerst op dat tussen het katholicisme en protestantisme.

Protestantisme: geboren uit conflict

Er bestaat geen protestantse geloofsgemeenschap die niet geboren is uit het conflict. Dat klinkt bitter. Maar het is waar! Het protestantisme, in zijn geheel genomen, is ontstaan uit een conflict binnen het katholicisme. En de menigte van verschillende protestantse kerken en geloofsgemeenschappen bestaan bij een menigte van onderlinge conflicten.

Dat moet je wel willen zien! Dat moet je hardop durven zeggen. Je houdt er een bittere smaak in je mond van over. Maar je moet die bittere smaak niet snel willen verzoeten door te wijzen op de waarheid van de positie van je eigen geloofsgemeenschap in de bitterheid van de conflicten.

Spanning tussen waarheid en eenheid

Voor conflicten hoeft de gemeente zich niet te schamen. Die zijn gegeven met de voorlopigheid en onvoltooidheid van de heiligmaking. Vanaf het begin steekt het conflict als een doorn pijnlijk in het onverheerlijkte vlees van het aardse Lichaam van Christus. Waarom? Ik moet hier denken aan wat Paulus schrijft over de doorn in zijn eigen lichaam: ‘opdat ik mij niet te zeer zou verheffen’ (2 Kor. 12:7). Het maakt verschil of je als gemeente het conflict kent als pijnlijke herinnering aan eigen voorlopigheid, of dat je als gemeente aan het conflict je recht van een eigen bestaan ontleent. In het laatste geval heb je als geloofsgemeenschap je wortels in het conflict. Dan betrek je je levenssappen uit het conflict. Dan zit het conflict je

letterlijk in het bloed. Ik schreef: een geloofsgemeenschap moet de bitterheid van haar geboorte uit een conflict niet willen verzoeten door te wijzen op haar eigen waarheid in dat conflict. Dat is een vorm van zelfrechtvaardiging die sinds de gelijkenis van de farizeeër en de tollenaar (Luc. 18:9-14) geen recht van bestaan heeft. In deze zelfrechtvaardiging wordt steeds geschermd met het thema 'waarheid en eenheid'. In het conflict roept een van de partijen: 'Geen eenheid zonder waarheid!' En stapt op om als geloofsgemeenschap voor zichzelf te beginnen. Je kunt – en dat is zeer bijbels – de stelling ook omkeren: 'Geen waarheid zonder eenheid!' Elke kerkscheuring is een leugen. Het is een leugen dat de oplossing van het conflict ligt in een scheiding, waarin beide kanten zichzelf rechtvaardigen met een beroep op de waarheid. Alleen 'samen met alle heiligen' (Ef. 3:18) kennen we de volheid van Christus' liefde. Bij de volheid van Christus hoort de volheid van de gemeente. Juist in de voorlopigheid van hun heiliging kunnen de heiligen niet zonder elkaar. 'Nu is ons kennen onvolkomen' (1 Kor. 13: 9, 12). Het conflict heeft te maken met dit onvolkomen kennen. Dat moeten we niet ontkennen in een scheuring met een beroep op eigen waarheidsgetrouw kennen. Zolang de tijd van de heiliging voortduurt bestaat de waarheid binnen de gemeente vooral ook in een volharding in de pijn van de eenheid. Als protestanten hebben we onze wortels in het conflict. Ons protestants bestaan is van origine conflictueus. Daarom is juist de geschiedenis van het protestantisme zo vol conflicten. Protestanten moeten geweldig op hun tellen passen als het spannend wordt in hun geloofsgemeenschap. We moeten beseffen dat het conflict ons in het bloed zit!

De les van de geschiedenis

Het is klassiek protestant de kerkreformatie van de 16^e eeuw te beschrijven als een goddelijke verlossing van de gemeente uit het verderf van het katholicisme. Deze duiding van gebeurtenissen rond Luther dient meestal om het eigen protestantse bestaan te rechtvaardigen. De van het katholicisme gescheiden protestantse kerken zijn een geschenk van God! Wie durft dan nog een kritische vraag te stellen? Het is echter zowel bijbels als historische de vraag of de geestelijke waarde van de reformatie ligt in het verschijnen van nieuwe kerken. Om ons tot het historische aspect te beperken: de monnik Maarten Luther beoogde niet een nieuwe kerk te stichten als oplossing voor de problemen van de katholieke kerk. Wat deze kloosterling ondernam was niet nieuw. De geschiedenis van de middeleeuwse katholieke kerk is vol reformatorische initiatieven, die vaak in kloosters begonnen. Zulke evangelische vernieuwingen hadden vaak een heilzame uitwerking in grote delen van de kerk. Toen Luther zijn acties begon trad hij in deze traditie van evangelische kloosterreformaties. Het overkwam hem, dat deze acties tenslotte uitliepen op het stichten van een nieuwe kerk.

Rekatholisering van het protestantisme

Ook hier moeten we willen leren van de ironie der geschiedenis. Zoals de geschiedenis van de scheiding tussen Israël en de gemeente bewijst dat beiden niet zonder elkaar kunnen, zo toont de geschiedenis van het protestantisme dat de radicale scheiding van het katholicisme een onmogelijke is. Ik noem in dit verband twee voorbeelden van een 'rekatholisering' van het protestantisme. In het populaire protestantse taalgebruik is het katholicisme gekenmerkt door 'redding door goede werken' en het protestantisme door 'redding door geloof in Jezus Christus'. Zijn afkeer van 'goede werken' is het protestantisme opgebroken. De levensheiliging werd een aanhangsel in prediking en onderricht. Steeds werd op dat ene aambeeld gehamerd: een mens kan door zijn daden niets toedoen aan zijn eeuwige heil! Wie zelfs maar de suggestie opriep van 'heiliging door werken' maakte zich schuldig aan verkondiging van roomse ketterij. In de 18^e eeuw begon in Engeland en Amerika een grote opwekkingsbeweging zich in het protestantisme baan te breken. Een van de kenmerken van deze opwekkingsbeweging was de nadruk op levensheiliging. De grote prediker John Wesley

verkondigde dat de rechtvaardiging door het geloof de deur is waardoor de gelovige het huis van de heiligmaking binnentreedt. Het eeuwig heil wordt mede bewerkt door de heiliging van het christelijk leven. Deze heiligingsbeweging kan beschouwd worden als een rekatholisering van het protestantisme. Een zich tegen het katholicisme afzettend protestantisme vervalt in haar polemiek tot een geestelijke armoede waaruit alleen de herontdekking van bepaalde katholieke waarden haar weer kan bevrijden. Niet alleen de heiligingsbeweging, maar ook de charismatische beweging heeft katholiserende tendensen. Utdrijving van demonen en zalving van de zieken hebben in de katholieke kerk nooit ontbroken. Het protestantisme heeft met deze bedieningen gebroken. Heel opvallend beroepen schrijvers uit de charismatische beweging zich in hun boeken over exorcisme en genezing op oude katholieke bronnen! De charismatische beweging werkt vernieuwend in de protestantse kerken. Tegelijkertijd blijkt zij onder katholieken herkenning op te roepen. De charismatische vernieuwing van het protestantisme is op verschillende onderdelen tegelijk ook rekatholisering van het protestantisme.

Conclusie

De geschiedenis van het conflict tussen Rome en Reformatie leert dat de oplossing van het conflict niet ligt in een radicale scheiding waarin elk van beide partijen de waarheid voor zich opeist. Dit conflict heeft te maken met de onvoltooide heiliging van de gehele gemeente. In een kerkscheiding kunnen we niet ontkomen aan de confrontatie met onze eigen voorlopigheid. We moeten er als kerken en geloofsgemeenschappen – katholiek en protestant – met elkaar doorheen. Alleen zo groeien we in heiliging.

§ 5 Ook het baptisme wortelt in conflicten

Het internationale baptisme

De eerste baptistengemeenten verschenen in het begin van de 17^e eeuw. Ze ontstonden uit een conflict in de boezem van de Engelse kerkreformatie. Voor veel Engelsen ging de reformatie in hun land niet ver genoeg. De Engelse vorsten wilden om politieke redenen een kerk die het midden hield tussen katholicisme en protestantisme. Deze Anglicaanse Kerk had nog veel gebruiken die aan de Rooms-Katholieke Kerk herinnerden: priesterkleding, verplichte formuliergebeden, een bisschoppelijk kerkbestuur, allerlei rituelen bij de kinderdoop enz. Binnen de Anglicaanse Kerk ontstond een beweging die ijverde voor een radicalere reformatie. Deze beweging – bekend onder de naam ‘puritanisme’ – was vanaf het begin innerlijk verdeeld. Een groep puriteinen wilde de Anglicaanse Kerk trouw blijven en deze kerk van binnenuit verder hervormen. Anderen meenden dat dit een uitzichtloze weg was. Ze beschouwden de Anglicaanse Kerk, door haar niet-radicale breuk met Rome, als een gestalte van de valse kerk, waar niets aan te verbeteren viel. Ze scheidten zich af en stichtten vrije plaatselijke gemeenten. Deze vrije gemeenten werden door de Engelse overheid en de Anglicaanse Kerk vervolgd. Velen moesten hun toevlucht in het buitenland zoeken. Hele gemeenten gingen sloop en zochten vooral in het tolerante Holland godsdienstvrijheid. Het eerste baptisme is voortgekomen uit deze van de Anglicaanse Kerk afgescheiden vluchtelingengemeenten. Door contacten met Nederlandse doopsgezinden werden sommigen bepaald bij de praktijk van de doop op belijdenis van het geloof. Na terugkeer in Engeland stichtten zij in 1612, in de buurt van Londen, een gemeente die met terugwerkende kracht ‘de eerste baptistengemeente’ kan worden genoemd. Wat hier in het verband van dit artikel over het conflict van belang is: het baptisme heeft zijn wortels in een conflict binnen de Engelse kerkreformatie. In dit conflict is het baptisme een keuze geweest voor oplossing van het conflict middels een afscheiding. Het baptisme is geboren in een conflict. De geschiedenis

van het baptisme laat zien dat het later ook leefde van het conflict. Letterlijk leefde: in tijden van politieke en kerkelijke spanningen groeide het baptisme. We noemen enkele voorbeelden:

- De eerste grote groei van het baptisme vond in Engeland plaats in de jaren 1630-1650, toen baptisten dienst namen in het volksleger van Oliver Cromwell, strijdend tegen koning Karel I die alle macht naar zich toe had getrokken en het volk politiek en kerkelijk onderdrukte. Door het optreden van dit volksleger – de soldaten zongen psalmen zingend ten strijde tegen de koninklijke troepen ! – werd het baptisme overal in Engeland verspreid en met enthousiasme ontvangen.
- Toen in de 18^e eeuw Amerika zijn onafhankelijkheidsstrijd tegen het Engelse moederland begon, stelden baptisten zich achter het politieke onafhankelijkheidsstreven. Deze keuze in dit politieke conflict heeft het Amerikaanse baptisme sterk doen groeien.

Het baptisme heeft altijd op de bres gestaan in de strijd voor godsdienstvrijheid. Het was zelf geboren in een conflict met een overheid die geen godsdienstvrijheid wilde geven aan christenen die geen lid waren van de staatskerk. De strijd voor vrijheid van geloof en geweten heeft in de loop der eeuwen, in vele conflictsituaties tussen staat en kerk, talloze christenen voor het baptisme doen kiezen. Het baptisme heeft steeds gedijd bij vrijheidsstrijd! Zo leeft het van conflicten.

Het Nederlandse baptisme

Ook het Nederlandse baptisme is geboren uit een conflict. De hervormde predikant dr. J.E. Feisser had in de jaren veertig van de vorige eeuw grote problemen in zijn gemeente te Gasselternijveen (Dr.). Hij weigerde het avondmaal te vieren met leden van wie het niet duidelijk zichtbaar was dat zij bekeerde mensen waren. Hij verzette zich tegen de aanstelling van kerkenraadsleden die niet wedergeboren waren. Daarbij kwam in de loop van het conflict Feissers verwerping van de kinderdoop. Het conflict kwam tot een uitbarsting. Per 1 januari 1844 werd Feisser afgezet als hervormd predikant. Hamburgse baptisten zochten contact met Feisser. Dit leidde in mei 1845 tot de doop van Feisser en een groep volgelingen, en tot de stichting van de eerste Nederlandse baptistengemeente. Het Nederlandse baptisme is geboren uit een conflictsituatie binnen de hervormde kerk. Dit conflict was niet beperkt tot het Drentse Gasselternijveen. Enkele jaren daarvoor (1834) was het binnen de Nederlandsche Hervormde Kerk gekomen tot de zogenaamde ‘Afscheiding’. Onder leiding van Hendrik de Cock en andere predikanten verlieten vele gemeenten het hervormde kerkverband, wegens vermeende ontrouw aan de Schrift en de belijdenisgeschriften. Het conflict te Gasselternijveen kende dezelfde fundamentele spanningen als in de Afscheiding tot uitbarsting kwamen. Alleen koos Feisser in dit conflict voor een andere oplossing dan de meeste leiders van de Afscheiding. Feisser koos voor een oplossing waarin alle nadruk lag op de gemeente van wedergeboren gelovigen. Later kwam hij met dit streven in baptistische vaarwater terecht. Het Nederlandse baptisme is ontstaan als een alternatief voor de gevestigde kerk. Zo zijn we geboren. Zo leven we nog steeds, gedeeltelijk. Het is niet toevallig dat in de huidige conflicten binnen de grote protestantse kerken veel verontruste gelovigen hun toevlucht hebben genomen tot het baptisme. Hier verloochenen we onze afkomst niet. Baptistengemeenten zijn een ‘oplossing’ voor conflicten binnen de grote kerken.

Kent ook de geschiedenis van het baptisme haar ironie?

Eerder wees ik er op, dat de geschiedenis van een geestelijk conflict op ironische wijze de onbestaanbaarheid van het conflict toont. De geschiedenis van het conflict tussen Israël en de christelijke gemeente laat zien dat beide elkaar ondanks alles toch nog nodig hebben. Ook de geschiedenis van het conflict Rome/Reformatie maakt duidelijk dat beide elkaar ten diepste niet kunnen missen. Kun je zoiets ook in de geschiedenis van het baptisme aanwijzen? Ik

meen van wel. Baptistengemeenten blijken tenslotte toch niet te kunnen bestaan zonder de kerken waar tegen zij zich als gemeenten vaak afzetten. Allereerst is veel van de numerieke aanwas van onze gemeenten afkomstig uit de kerken. Dit heeft iets van ironie. In de tweede plaats blijken de problemen van de traditionele kerken onze gemeenten niet voorbij te gaan. Wat zich momenteel onder ons afspeelt is niet uniek. De polarisatie die zich momenteel onder ons afspeelt is niet uniek. Hervormden, gereformeerden en christelijk gereformeerden weten er alles van. In de conflicten binnen de kerken is het baptisme kennelijk geen echte oplossing voor die conflicten. We zijn niet zo anders dan andere kerken. Dat zou ons ootmoedig moeten maken. Het baptisme en de grote kerken, kunnen niet zonder elkaar in de problemen van deze tijd! Baptisten hebben altijd een grote openheid gehad voor interkerkelijke en parakerkelijke organisaties. In zulke organisaties en genootschappen vinden leden uit allerlei kerken en geloofsgemeenschappen elkaar. Ze vinden elkaar bij de gratie van relativering van het absolute van de eigen geloofsgemeenschap en van openheid naar elkaars kerkelijke traditie. Ik durf de openheid van veel baptisten naar zulke organisaties uit te leggen als een teken dat baptisten weten dat zij gelovigen uit de kerken toch nodig hebben.

§ 6 De rol van het conflict in de heilsgeschiedenis van het Oude Testament

We hebben uitvoerig stil gestaan bij conflicten uit de kerkgeschiedenis. Iemand zal zeggen: ‘Maar dat is uit de kerkgeschiedenis, die vol is van geloofsafval en conflict!’ Zo gemakkelijk komen we echter niet van het conflict af. Het conflict speelt namelijk niet alleen een rol in de periode na afsluiting van het Nieuwe Testament. De bijbel is zelf vol conflicten. Om het nog lastiger te maken: conflicten zijn in de Heilige Schrift niet altijd betreuenswaardige incidenten die met wat meer geloof en liefde voorkomen hadden kunnen worden. Zowel in het Oude als Nieuwe Testament is het conflict vaak geen incident, maar veeleer structuur van de heilsgeschiedenis. Het heil van God kan zich verwerklijken via een conflict binnen de geloofsgemeenschap. Op hoogst merkwaardige en schokkende wijze is het conflict dan opgenomen in de gang van het heil door de geschiedenis. Dit kan geïllustreerd worden met behulp van twee conflicten in het Oude Testament.

Het conflict tussen Jozef en zijn broers

In de familie van aartsvader Jacob heersten grote spanningen. Je zou gelovige eensgezindheid verwachten onder de dragers van de belofte van de uitverkiezing. God had Abraham en zijn nageslacht uitverkoren onder alle volkeren der aarde: ‘Ik zal u tot een groot volk maken en u zegenen [...] en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden’ (Gen. 12: 2-3). Maar de vierde generatie van het uitverkoren volk krijgt een onderling conflict over die verkiezing. Jozef staat op in de kring van de uitverkorenen en presenteert zich als de uitverkorene bij uitstek. Als de lievelingszoon van vader Jacob loopt hij rond in het gewaad van een kroonprins en steekt daarmee zijn broers de ogen uit. In dromen wordt hij zich bewust van zijn unieke plaats in de familie en loopt daarmee te koop. Jozefs broers verdragen diens pretentie niet. Als de gelegenheid zich voordoet verwijderen zij hem uit hun midden en verkopen hem aan slavenhandelaren. Wie had de schuld in dit conflict? Jozef gedroeg zich ongetwijfeld irritant met zijn kroonprinselijke kleren en de verhalen over zijn dromen. Maar die kleren kwamen hem wel toe. En zijn dromen waren geen bedrog. In Gods heilswerk met Israël is Jozef de uitverkorene onder de uitverkorenen. Later zal hij het uitverkoren volk redden uit hongersnood en toekomst geven. Het is niet toevallig dat de christelijke gemeente in Jozef een voorafschaduwing van Jezus heeft gezien. Waren de broers dan de schuldigen in dit conflict? Hun handelwijze valt niet goed te praten. Maar je zult zo’n broer als Jozef

hebben! Ik denk dat we een heel eind met die broers kunnen meevoelen als we van hen lezen: ‘en zij haatten hem’ (Gen. 37:4, 8). In dit conflict is de schuldvraag niet op zijn plaats. Deze zaak valt niet af te handelen door met een beschuldigend vingertje naar een van de partijen te wijzen. Dit conflict heeft iets onvermijdelijks, iets noodzakelijks. In de gemeenschap van uitverkoren mensen moet de uitverkiezing wel tot conflict leiden. Want mensen kunnen Gods verkiezing niet zomaar aan. Israël is niet vanwege eigen kwaliteiten door God tot werktuig onder de volkeren verkoren. Deze verkiezing was genade en rustte volkomen in Gods welbehagen. Deze verkiezing was (en is) een geschenk. Niets is zo moeilijk als leven van geschenken. Genade prikkelt onze prestatiegevoeligheid. Wij willen onze plaats in Gods Rijk op rekening kunnen zetten van eigen kwaliteiten en inspanningen. Als het menens wordt met de genade, worden in een gemeenschap rivaliteitsgevoelens opgeroepen. Tegenover God staan we dan met lege handen. Maar tegenover elkaar stellen we heus wel wat voor! Als in de kring der uitverkorenen Jozef opstaat als uitverkorene bij uitstek, wordt de grond van de genade te heet onder de voeten van Jozefs broers. Zij ‘die het zijn’ verdragen het niet dat ze dat zijn door iemand uit hun eigen midden. Het geschenkarakter van de verkiezing komt te dichtbij. Het is de ironie van het conflict tussen Jozef en zijn broers, dat deze broers tenslotte hun leven te danken zullen hebben aan uitgerekend Jozef. En dat hun poging zich van hem te ontdoen juist de weg wordt waarlangs God hen redt. De als slaaf naar Egypte verkochte Jozef zal daar opklimmen tot onderkoning en in die positie zal hij zijn broers redden van de hongersnood. De ironie van deze geschiedenis licht heel scherp op in een vergelijking van Genesis 37:23 (‘Zodra Jozef bij zijn broers gekomen was, trokken zij Jozef zijn kleed uit, het pronkgewaad dat hij droeg’) en Genesis 45:22 (‘En Jozef gaf hen allen een stel kostbare klederen’). De broers die eerst Jozef zijn kostbare kleren hadden uitgetrokken alvorens hem in de put te gooien, worden later zelf door deze Jozef gekleed! De schuldvraag is in dit conflict niet op zijn plaats. De gemeenschap der uitverkorenen moet door dit conflict heen om echt uitverkoren volk te worden. In dit conflict wordt de gemeenschap ontdekt aan eigen verzet tegen het genadekarakter van de verkiezing. Dwars door eigen verzet heen moet zij leren zich de verkiezing te laten schenken. Zo wordt het conflict tussen Jozef en zijn broers de weg waarlangs God zijn verkiezing van Israël realiseert. Het conflict wordt opgenomen in de heilsgeschiedenis. Dit conflict heeft niet met schuld of zonde te maken. Schuld en zonde worden vergeven. Middels verzoening werkt God schuld e zonde de wereld uit. Het conflict tussen Jozef en zijn broers wordt niet door God de wereld uitgewerkt. Hij maakt het tot een stukje van de heilsweg. Juist door dit conflict heen brengt Hij zijn volk een eindje verder. Mede door dit conflict heiligt God Israël tot zijn uitverkoren volk.

Het conflict tussen Mozes en het volk

Zonder veel overdrijving kan men Israëls reis door de woestijn naar het Beloofde Land beschrijven als een veertigjarig conflict tussen Mozes en het volk. Telkens opnieuw lezen we dat Israël tegen Mozes ‘morde’ (Ex. 16:2, 7) en met hem ‘twistte’ (Ex. 17: 2, 7).

Op de achtergrond van dit conflict staat de onverlostheid van het uit Egypte verlost Israël. Eenmaal uit Egypte betreurt het volk de vrijheid van de woestijn: ‘Och, dat wij door de hand des Heren in het land Egypte gestorven waren, toen wij bij de vleespotten zaten en volop brood aten’ (Ex. 16:3). Later, als de twaalf verspieters teruggekeerd zijn van hun verkenningstocht in Kanaän en verslag doen van de rijkdom van het land en van de kracht van zijn inwoners, klinkt dezelfde klacht: ‘Zou het voor ons niet beter zijn naar Egypte terug te keren? En zij zeiden tot elkander: Laat ons een hoofd aanstellen en naar Egypte terugkeren’ (Num. 14:3, 4).

Conflict als weg van heiliging

In het conflict tussen Jozef en zijn broers gaat het om de onuitverkorenheid van het uitverkoren volk. In het conflict tussen Mozes en het volk gaat het om de onverlostheid van het verlost volk. In beide gevallen moest de betrokken gemeenschap door het conflict heen. Want er is geen andere weg om door de onuitverkorenheid en de onverlostheid heen te komen. Als Unie van Baptisten Gemeenten hebben we in de afgelopen tijd twee spannende zittingen van de Algemene Vergadering beleefd. Die spanning had alles te maken met een conflict binnen onze geloofsgemeenschap. Een krant schreef na de laatste vergadering ‘Einde rumoer onder baptisten’. Dat kan alleen een journalist schrijven. De dagbladpers leeft bij de dag. De gemeente leeft bij de eeuwen trouw en geduld die God met zijn volk heeft. We hoeven niet te geloven dat het allemaal op eens nu weer helemaal koek en ei is, om te blijven geloven in de gemeente. In het conflict in de gemeente wordt de geestelijke onvolgroeidheid, voorlopigheid en onafheid van alle betrokken partijen onthuld. Soms moet een geloofsgemeenschap een conflict niet snel willen oplossen. Soms moet je de moed hebben om met elkaar door het conflict heen te gaan. Er zijn conflicten waarin we op ontvullende en tenslotte genezende wijze geconfronteerd worden met alles wat aan ons als wedergeboren mensen en nieuwtestamentische gemeente nog onaf is. Zulke ervaringen moeten we onszelf en elkaar niet willen afnemen! Zo wordt de gang door het conflict een onderdeel van de weg der heiliging.

§ 7 De rol van het conflict in de heilsgeschiedenis van het Oude Testament

Hierboven schreef ik dat het conflict in de gemeente minder een incident is dat met goede wil, liefde en tact voorkomen kan worden, maar veeleer tot de structuur van de heilsgeschiedenis lijkt te behoren. God verwerkelijk zijn heil dwars door conflicten heen in de boezem van de gemeenschap voor wie dat heil bestemd is. Zo is het in het Oude Testament.

Historische noodzakelijkheid?

De conflicten tussen Jacob en Ezau, tussen Jozef en zijn broers, tussen Mozes en het volk Israël, zijn evenzovele stukjes van de weg waarlangs God met het uitverkoren volk tot zijn doel komt. In het Nieuwe Testament is het niet anders. Het heilswerk van Jezus is voor een belangrijk deel gestructureerd door het conflict tussen Jezus en de geestelijke leiders van Israël. Bijna van meet af aan bepaalt het conflict met de farizeeërs en schriftgeleerden in hoge mate het openbare optreden van Jezus. Zijn verzoenend lijden en sterven is historisch gezien ook de uitkomst van een proces dat Israëls leiders tegen Jezus aanspannen. De eerste christelijke zendingsprediking buiten de muren van Jeruzalem wortelt in het conflict tussen de oergemeente te Jeruzalem en de Joodse leiders ter plaatse. Als het conflict escaleert in vervolging, lezen we: ‘Zij dan, die verstrooid werden, trokken het land door, het evangelie verkondigende’ (Hand. 8:4). Paulus schrijft dat het conflict tussen Israël en de gemeente uit de heidenen de structuur is van de geschiedenis waarin zowel Israël als de heidenen het heil deelachtig worden. ‘Door Israëls val is het heil tot de heidenen gekomen om hen (Israël) tot najver op te wekken’ (Rom. 11:11). En: ‘[...] een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen binnengaat, en aldus zal gans Israël behouden worden’ (Rom. 11:25). Een gedachte dringt zich op: is het conflict dan een heilshistorische noodzakelijkheid? Zijn we in de conflicten in de gemeente slachtoffer van de onvermijdelijke loop der dingen? Direct daarop dringt zich een nog dieper borende vraag op: hoe staat het dan met onze verantwoordelijkheid in conflicten? Kunnen we er eigenlijk wel wat aan doen?

We zijn er zelf bij

Het zou volstrekt tegen de aard van Gods heilswerk ingaan om te beweren dat de mens een willoos object is van Gods handelen. Wat God ook ten behoeve van ons doet: hij betreft ons er bij als mensen die ‘ja’ en ‘nee’ kunnen zeggen, als mensen die met God mee kunnen doen en die Hem kunnen tegenwerken. Als het gaat om de verzoening van zondaren met God kan men nog een tegenwerping maken. Het plaatsvervangende lijden van Jezus sluit immers onze uitsluiting in! Jezus gaat op Golgotha in onze plaats staan. Wanneer Jezus voor ons sterft zijn we als de discipelen, die op een afstand staan toe te kijken. Wat van Jezus’ kruisdood geldt, geldt ook van zijn opstanding. Wanneer Jezus op paasmorgen voor ons opstaat uit de dood, liggen we net als de discipelen nog thuis op een oor. Maar als het gaat om het werk van de Heilige Geest, geldt: de Geest betreft ons er in. Zoals Christus is: ‘God voor ons’, zo is de Geest: ‘God in ons’. De Geest woont in ons lichaam (1 Kor. 6:19); daar is Hij thuis! Het werk van de Geest is getypeerd met het voorzetsel ‘met’. De Geest getuigt *met* onze geest dat wij kinderen Gods zijn (Rom. 8:16). Samen *met* de gemeente bidt de Geest om de wedergeboorte van Christus (Openb. 22:17). Een van de belangrijkste taken van de Heilige Geest is de heiliging van de gemeente en haar individuele leden. Over de heiliging lezen we: [...] wij veranderen van heerlijkheid tot heerlijkheid, immers door de Here, die Geest is’ (2 Kor. 3:18). De Geest is de Geest der heiliging (Rom. 1:4). De vruchten van de Geest (Gal. 5:22) zijn evenzovele werken van levensheiliging, door de Geest in ons verricht. Conflicten in de gemeente maken zichtbaar dat we nog niet zijn die we eens zullen zijn. De Geest werkt er aan dat het eens wel zo ver zal komen. Daarom hebben conflicten en de Geest alles met elkaar te maken. Ik bedoel: de Geest pakt onze conflicten op ons dwars door die conflicten heen te heiligen. Dat doet Hij op zijn karakteristieke manier. Hij betreft ons er helemaal in, met heel onze conflictueuze natuur. Alle dingen die in gemeenschappelijke conflicten een rol spelen: onze verschillende tradities, onze verschillende geloofservaringen, opvattingen over de Schrift en uitleg van de Schrift, onze verschillende persoonlijkheden: de Geest trekt ons er met huid en haar in! Dat doet Hij omdat het in zijn werk gaat om de heiliging van ons in alle aspecten van ons bestaan.

Samenvatting

Het conflict is een historische noodzakelijkheid voor zover onze voortgaande heiliging een historische noodzakelijkheid is. In deze noodzakelijkheid zijn we geen slachtoffers of willoze objecten van de loop der dingen in een conflict. De Geest werkt niet met objecten maar met subjecten. Hij betreft ons als verantwoordelijke mensen in zijn heiligend werk in het conflict.